

“ทางเดินออกจากตาข่ายมาร”

เทศน์ที่ วัดถ้ำยายปริก อ.เกาะสีชัง จ.ชลบุรี

พระอาจารย์วิชัย กัมมสุทโธ ๘ มีนาคม ๒๕๕๔ (เย็น)

ขอโอกาสพระเถรานุเถระ เจริญพร เพื่อนสหธรรมิกทั้งหลาย อุบาสก อุบาสิกา
วันนี้เอาตมภาพได้รับความเมตตาจากท่านเจ้าอาวาส หลวงพ่อณฑล นิมนต์ขึ้นแสดง
ธรรม เพื่อฉลองคุณของหลวงพ่อประสิทธิ์ ถาวโร ซึ่งเป็นครูเป็นอาจารย์ของเรา การ
มรณภาพของหลวงพ่อประสิทธิ์ ถาวโรนั้น เมื่อครบกำหนด ทางวัดถ้ำยายปริกก็ได้จัด
ปฏิบัติธรรมทำบุญกุศล เพื่ออุทิศเป็นอาจาริยบูชาต่อองค์หลวงพ่อประสิทธิ์ ถาวโร การ
บูชาพระพุทธผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสไว้ มีอยู่ ๒ อย่าง อามิสบูชากับปฏิบัติบูชา อามิส
บูชาถ้าเปรียบเสมือนต้นไม้ก็เหมือนเปลือก ปฏิบัติบูชาเปรียบเสมือนกระพี้กับ
แก่น พระผู้มีพระภาคเจ้าได้สรรเสริญปฏิบัติบูชาเหนืออามิสบูชา แต่พระองค์ก็ไม่ได้
ปฏิเสธอามิสบูชา เพราะต้นไม้ที่เจริญงอกงาม แม้แต่ไม้แก่น เมื่อเจริญครั้งแรกก็มี
แค่เปลือก กระพี้ยังไม่ค่อยมี แก่นก็ไม่มี เมื่อโตขึ้นเปลือกกระพี้ก็เจริญขึ้นแล้วก็แก่น
ตามมา ของทุกอย่างในโลกนี้มีความสัมพันธ์กันอยู่ มีเหตุต่อเนื่องกันอยู่เป็นสาย ปฏิ
บัติบูชานั้นเป็นประโยชน์จริง อามิสบูชานั้นก็ประโยชน์ เพราะอามิสบูชาถ้า
จิตนั้นไม่มีความเสียดละในวัตถุสิ่งของ ก็ไม่สามารถที่จะเจริญทานนั้นออกมาได้ ผู้ที่
ปฏิบัติธรรมเห็นแจ้งความจริงในใจแล้ว เห็นถึงขั้น ๕ เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ไม่มี
แก่นสาร ไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่ตัวเรา ไม่ใช่ตัวตนของเรา ถ้าเห็นแจ้งถึงขั้นนั้นท่านจะมีแต่
คำว่าเสียดละ เหตุใดจึงพูดเช่นนั้น เพราะผู้ที่เจริญสติสมาธิปัญญาจนไปสุดสายแล้ว
เมื่อเห็นทุกอย่างไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ตัวตนของเรา ปล่อยวางได้ ธาตุขั้นนั้นยัง
อยู่เนื่องจากลมยังอยู่ แล้วท่านจะทำอะไร สติปัญญาตัวนั้นจะทำประโยชน์ จะ
เสียดละทุกอย่างเพื่อประโยชน์ ประโยชน์ทั้งตนซึ่งได้แล้ว ประโยชน์ของผู้อื่น ไม่ว่า
วัตถุบรรณานามธรรมจะทำไปเพื่อประโยชน์ จึงตรงกับปัจฉิมโอวาทของพระผู้มีพระ
ภาคเจ้าตรัสไว้ “สังขารทั้งหลายมีความเสื่อมสิ้นไปเป็นธรรมดา” มันเป็นสังขารธรรมเป็น
ความจริงแขนงหนึ่งของสังขาร “เธอจงยังประโยชน์ตนประโยชน์ท่าน ให้ถึงพร้อมด้วย
ความไม่ประมาท” ประโยชน์ตนได้ประโยชน์ท่านได้ ประโยชน์ท่านได้ประโยชน์ตน
ได้ มันแยกไม่ออก เพราะอะไร เพราะโลกนี้เป็นโลกของเหตุปัจจัย เหตุปัจจัยจะโย มี

เหตุปัจจัยเนื่องกันอยู่ ไม่ใช่อยู่เดี่ยวๆ แยกกัน เมื่อประโยชน์ตนได้ประโยชน์ผู้อื่นก็ได้
ประโยชน์ผู้อื่นได้ประโยชน์ตนได้ ผู้ที่ท่านไม่มีสิ่งที่จะเอาแล้ว ท่านจึงทำเพื่อ
ประโยชน์ จะสมมติว่าทำงานด้วยจิตว่างก็ได้ จะไม่สมมติก็ได้ แต่ทำเพื่อเสียดสละเพื่อ
ประโยชน์ จะสมมติว่าเพื่อกิจพระศาสนาก็ได้ จะไม่สมมติก็ได้ เพราะจิตดวงนั้นมี
สติปัญญารอบคอบ มองเห็นถึงอรรถถึงธรรมของแต่ละส่วนๆ ท่านจะทำอะไรทุกอย่าง
ไม่ใช่ทำด้วยความต้องการจะทำ ท่านจะทำอะไรทุกอย่าง ไม่ใช่ทำด้วยความไม่ต้องการ
จะทำ สิ่งที่ท่านจะทำ เหตุนั้นสมควรทำหรือไม่ เหตุใดสมควรทำก็ทำ เหตุไม่สมควร
ทำก็ไม่ทำ พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสไว้ “ธรรมเหล่าใดเกิดแต่เหตุ เมื่อเหตุดับผลก็ดับ
พระตถาคตเจ้าตรัสธรรมนั้นและเหตุแห่งธรรมนั้น” ท่านทำไปตามเหตุปัจจัย เหมาะสม
พอดีพอดีในเหตุปัจจัยนั้น จึงเป็นมัชฌิมาปฏิปทา คำว่ามัชฌิมาปฏิปทานั้นจะต้อง
พอดีในเหตุปัจจัย ในสภาวะธรรมแต่ละลักษณะแต่ละอย่าง เหตุนั้นถ้าเราสังเกตให้ดี
เวลาหลวงพ่อบุญธรรม ถาวโรท่านมีชีวิตอยู่ ท่านพยายามจะให้เราทันปัจจุบัน คำว่าทัน
ปัจจุบันนั้นจะต้องมีสติตั้งมั่น มีสมาธิตั้งมั่น คำว่าสมาธิตั้งมั่นคือความไม่หวั่นไหว ไม่
ลงไปเล่นในสิ่งที่มาสัมผัสสัมพันธ์ที่ใจ มีปัญญาตั้งมั่นสามารถยกสิ่งที่มาสัมผัสสัมพันธ์
ใจนั้นขึ้นวิจย ขึ้นพิจารณาเห็นถึงเหตุถึงผลของสิ่งนั้น เมื่อท่านเห็นถึงเหตุถึงผลของสิ่ง
นั้นแล้ว ความเห็นนั้นจึงเป็นสัมมาทิฐิ จิตที่เป็นสัมมาทิฐิ เมื่อมีความเห็นถูกต้องมี
ความดำริคือความคิดถูก เมื่อมีความดำริถูกก็มีความพูดถูก ทำถูก ท่านจึงตรัสไว้ในองค์
มรรค ๘ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมาอาชีวะ สัมมากัมมันตะ
สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ เหตุนี้การที่เราจะเดินมรรค ๘ นั้น ต้องทำ
ความเห็นให้ตรงต่อสัจธรรม เมื่อเห็นถูกก็คิดถูกพูดถูกทำถูก ถูกไปตลอดสาย เมื่อ
เห็นผิดก็คิดผิดพูดผิดทำผิด ผิดไปตลอดสาย แล้วอะไรมาเป็นตัวชี้วัดมาเป็นตัวบอก ว่า
สิ่งที่เราทำนั้นมันเห็นถูกหรือเห็นผิด เหตุนี้หลวงพ่อบุญธรรมได้ ไผ่อะไรรับรองมัน
ความร้อนนะมันรับรองไฟอยู่ในตัวมัน ท่านก็บอกเรื่อย ทุกข์มันรับรองสมุทัย นิโรธะ
คือความดับทุกข์ความไม่ทุกข์มันรับรองมรรคอยู่ ผู้ใดมีสติมีสมาธิมีปัญญา เห็นจิตเห็น
กาย เห็นตั้งแต่หัวจดเท้า เห็นถูกความทุกข์ย่อมเบาบาง เห็นผิดความทุกข์ย่อมเกิด เมื่อ
ทุกข์เกิดท่านกล่าวไว้ในไตรปิฎก ทุกข์เป็นของที่ควรกำหนด ให้ใช้สติกำหนดดูทุกข์
นั้นนะ ทุกข์นั้นเป็นผล ไม่ได้ให้ละทุกข์นะ ให้กำหนดดูทุกข์ การกำหนดดูทุกข์นั้นละ
คือการเจริญเวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน ทุกข์เป็นของที่ควรกำหนด สมุทัยสาเหตุแห่ง

ทุกข์เป็นของที่ควรละ ท่านให้ละสมุทัย เมื่อละสมุทัยความทุกข์ก็จะดับไปนั่นเอง เพราะเหตุดับผลดับ เหตุเกิดผลเกิด เมื่อมีสิ่งนี้เกิดย่อมต้องมีสิ่งนี้เกิด เมื่อไม่มีสิ่งนี้ย่อมไม่มีสิ่งนี้ อันนี้อยู่ในปฏิจกสมุบาทที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ เหตุนั้นเราต้องมองย้อนกลับมาที่กายที่ใจ โดยเฉพาะที่ใจเรานั้นเอง ถ้าทุกข์เกิดมันรับรองในตัวมันอยู่แล้ว อันนี้หมายถึงทุกข์ใจ ต้องมีเหตุคือสมุทัยแน่นอน คั้นให้เจอ เมื่อคั้นเหตุเจอเมื่อไหร่ นั่นคือเดินมรรค เมื่อเจอเหตุความทุกข์นั้นจะดับทันที นั่นคือนิโรธะเป็นตอนๆของเขา จนถึงนิโรธะสมบูรณ์นั่นเอง เหตุนั้นอริยสัจ ๔ เดินอยู่ในจิต ไม่ได้เดินอยู่ในภูเขาเลากา ไม่ได้เดินอยู่ในบ้านช่อง ไม่ได้เดินอยู่ในรถในรา แต่เดินอยู่ในจิตของคนทั้งหลายนั่นเอง มนุษย์ทั้งหลายนั่นเอง การปฏิบัติธรรมหัวใจของพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าตรัสรู้เรื่องอริยสัจ ๔ ที่นี้ทุกข์เมื่อกำหนดดู กำหนดดูทุกข์ ผู้ที่ไม่ได้ฝึกฝนอบรมตนเอง ไม่เจริญสติ ไม่เจริญสมาธิ ไม่เจริญปัญญาตั้งมั่น เวลาทุกข์เกิดก็จะไปตามนิสัยที่ตนเองเคยเป็น นิสัยที่เคยเป็นก็คืออนุสัยนั่นเอง สิ่งใดชอบใจพอใจก็อยากได้แสวงหา เป็นภวตัณหาเป็นกามตัณหา สิ่งใดไม่ชอบใจเป็นทุกข์ ก็อยากผลักไสไล่ส่งเป็นวิภวตัณหา การไม่รู้ถึงความจริงของสิ่งนั้น หลงเข้าไปในสิ่งนั้น นั่นคือความหลงนั่นเอง คืออวิชชานั่นเอง เหตุนั้นผู้ปฏิบัติธรรมต้องเตือนตนเอง อัดตะนา โจทะยัตตานัง ตนเตือนตน ตนเตือนตน ตนสอนตน ตนฝึกตน ไม่มีใครจะเตือนเราได้ เพราะเตือนเราแล้วถ้าจิตนั้นยังประกอบด้วยอวิชชา ประกอบด้วยกิเลสมาก เมื่อใครเตือนก็ยอมขัดข้องขัดเคืองไม่ยอมรับ ถ้าจิตนั้นมีธรรมมากเข้าไป ใครพูดใครเตือนก็จะฟังเป็นอรรถเป็นธรรม สิ่งใดถูกต้องเป็นธรรมเอาไปใช้ สิ่งใดไม่ถูกต้องเป็นธรรมก็วางทิ้ง ไม่ขัดข้องขัดเคือง เพราะฟังเอาประโยชน์ ฟังเอาอรรถฟังเอาธรรม เหตุนั้นในพุทธพจน์พระพุทธเจ้าจึงตรัสไว้ สุตสูสัง ละภะเต ปัญญัง การฟังด้วยสติพิจารณาด้วยดี ย่อมเกิดปัญญานั่นเอง เหตุนั้นไม่ว่าการจะฟัง การจะทำอะไรทุกอย่าง ถ้ามีสติตามรู้ตามเห็นอยู่ ฟังก็รู้ว่าพูดเรื่องอะไร อรรถธรรมอยู่ตรงไหน สติจะระลึกตาม ปัญญาจะวิจัยตาม เมื่อวิจัยตามก็จะเห็นถึงอรรถถึงธรรมในสิ่งนั้น เมื่อเห็นถึงอรรถถึงธรรมในสิ่งนั้น นั่นละปัญญาจึงจะเกิด การฝึกสติฝึกสัมปชัญญะคือความรู้ตัว ฝึกสมาธิเพื่ออะไร เราได้พิจารณาตามตนเองไหม หรือเขาพาทำก็ทำตาม มันมีอยู่บทหนึ่งในสังโยชน์ ๓ สิลัพพตปรามาส ลุบลคำศีลพรต การทำโดยไม่พิจารณาใช้สติใช้ปัญญา ผลแห่งการกระทำนั้นก็ไม่ได้เต็มร้อย เพราะทำด้วยเขาพาทำ ไม่ได้ทำเพราะเหตุผลว่าควรทำ

การทำอะไรทุกอย่างทำเพราะควรทำ ไม่ทำเพราะไม่ควรทำ ทำเพราะไม่ใช่อยากทำ ไม่ทำเพราะไม่ใช่ไม่อยากทำ เหตุปัจจัยตรงนั้นต่างหากเป็นตัวกำหนด เป็นตัวชี้เป็นตัวบอก เหมือนไฟมันรับรองในตัวมันคือความร้อนนั่นเอง ผู้มีสติมีปัญญาทันปัจจุบัน จะพิจารณาเหตุปัจจัยตรงนั้น ปัจจุบันธรรมนั่นเอง จะไม่ทำด้วยค้นหา ไม่ทำด้วยทฤษฎีคือความเห็น เห็นว่าอย่างนี้คืออย่างนั้นคืออย่างนั้นดี ควรอย่างนั้นควรอย่างนี้ เพราะทฤษฎีของผู้ปฏิบัติใหม่เป็นมิจฉาทิฏฐิเป็นส่วนใหญ่ เพราะทฤษฎีนั้นยังกอบด้วยความเห็นว่าเป็นของกู เป็นตัวกู เป็นตัวตนของกูอยู่ตลอด สติปัญญาไม่แทงตลอด ในทฤษฎีนั้น พระจุนทะจึงไปถามพระผู้มีพระภาคเจ้า การละทฤษฎีนั้นละอย่างไรพระเจ้า ข้า พระผู้มีพระภาคเจ้าได้วิสัชนา “เธอจงพิจารณาทฤษฎีนั้น นั้นไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ตัวตนของเรา” แม้แต่ความเห็นนั้นนะ ก็ไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ตัวตนของเรา พระผู้มีพระภาคเจ้ายังตรัสไว้อีก “ค้นหาทฤษฎีมานะ เป็นธรรมที่เน้นซ้ำ เราตถาคตไม่มี เธอทั้งหลายจงละค้นหาทฤษฎีมานะ” ทฤษฎีนั้นละคือความเห็น เมื่อเห็นสิ่งใดดีก็อยากได้แสวงหาเป็นภวัตถา เห็นสิ่งใดไม่ดีก็อยากผลักไสเป็นวิภวัตถา เป็นโลกะโทสะตลอด ไม่รู้ความจริงในความเห็นตรงนั้น จึงเป็นความหลงนั่นเอง เหตุนั้นศาสนธรรมของพระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นศาสนธรรมของผู้มีปัญญา เราบวชเข้ามาเป็นสากยบุตร ผู้มุ่งหวังเพื่อความพ้นจากกองทุกข์ ต้องพิจารณาใช้สติปัญญา ที่นี้มันมีอยู่บทหนึ่งท่านพุทธทาสเคยกล่าวไว้ ส่วนใหญ่เราฝึกสติสมาธิเก็บ ฝึกซ้อมแต่ไม่มาใช้ ฝึกซ้อมแต่ไม่มาใช้ นี่ท่านเคยพูดเอาไว้โดยสรุป การนำมาใช้นั้นเราจะต้องมีความเจตนา ก่อน ต้องมุ่งก่อน มุ่งว่าเรานี้บวชมานั้นเพื่ออะไร นี่ข้อแรกก่อน หลวงพ่อประสิทธิ์ท่านจึงให้เขียนนะ มาบวชเพื่ออะไร ต้องถามตัวเราก่อน ไม่ต้องไปถามผู้อื่น ให้ถามตนก่อน เราบวชมาเพื่ออะไร เพราะการบวชนั้น การเดินทางในวัฏสงสารนั้นเหมือนเรืออยู่ในมหาสมุทร ชีวิตของสัตว์โลกทุกดวง จิตทุกดวงในสามไตรโลกธาตุนี้เหมือนเรือเดินทางอยู่ในมหาสมุทร มหาสมุทรคือวัฏสงสารนั่นเอง การเดินทางในมหาสมุทร ถ้าไม่มีเสบียง ไม่มีเชื้อเพลิง ไม่มีอาหาร ไม่มีเข็มทิศ ไม่มีจุดหมายปลายทาง ไม่มีความรู้ในการเดินเรือ เรือนั้นเมื่อเจอพายุก็อาจจะอัปปาง หรือไม่ก็จะเนิ่นช้าจากจุดหมายปลายทาง ฉะนั้นฉะนั้น ศาสนธรรมคำสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นเหมือนแผนที่ให้เราเดินทางให้สั้นลงให้ตรง เหตุนี้ถ้าเราเข้าใจจุดนี้เราต้องถามก่อน อันนี้สำหรับนักบวช พระภิกษุ สามเณร ชีทั้งหลาย ที่บวชมามุ่งหวังเพื่อความพ้นจาก

กองทัพ ต้องถามตนเองก่อนเราบวชมาเพื่ออะไร เราต้องตอบตนเองให้ได้ก่อน ถ้าประโยชน์ยังตอบไม่ได้ การบวชนั้นโอกาสเป็นหมันจะมาก เราต้องตอบตัวเองก่อนเราบวชมาเพื่ออะไร ถ้าเราบวชมาเพื่อพ้นจากกองทัพ เราก็ต้องถามประโยชน์ที่สองถามตัวเราเอง ที่เราทำอยู่นี้ เราประพฤติปฏิบัติอยู่นี้ วิธีการทั้งหมดทำไปเพื่อพ้นจากกองทัพจริงไหม ต้องถามตนเอง ทำไมจึงกล่าวเช่นนั้นก็เพราะเราเดินทางในมหาสมุทรมันมีภัย พายุเอื่อยอะไรเอ๋ยมันเป็นภัยอันหนึ่งในวิภวสังสาร ในชีวิตมนุษย์ก็เช่นกันมันมีภัย การบวชนั้นมันมีภัยมันมีภัยกับดักมีตาข่าย หลวงพ่อประสิทธิ์จึงบอกตาข่ายมาร มันมีภัยกับดักมาก กับดักตัวนี้ละมันจะแอบแฝงออกมาในตัวทฤษฎีนั้นเองความเห็นนั่นเอง ความเห็นของมนุษย์จะไปตามอะไร ก็ไปตามจากที่เคยเรียนรู้มาตั้งแต่เกิดจนถึงปัจจุบัน ยังไม่ต้องพูดถึงอดีตชาติที่สั่งสมมาอย่างไร ทฤษฎีตัวนี้ละมันจะชักใยอยู่ มันกอบด้วยความหลงจึงชักใยอยู่ สิ่งใดชอบใจก็อยากได้ สิ่งใดไม่ชอบใจเข้าไม่ได้กับทฤษฎีก็อยากผลักไส ตัวนี้จะเป็นกับดัก จึงพิจารณาอรรถธรรมสภาวธรรมตรงปัจจุบันนั้นไม่ได้ ไม่เห็นแจ้งในความจริงของสภาวธรรมตรงนั้น เพราะความหลงนั่นเอง ทฤษฎีนั้นเองมันปกปิดเอาไว้ มันไม่เห็นแจ้งมันลำเอียงแล้ว สิ่งใดถูกต้องกับตัวเองนิสัยใจความเห็นก็โอเค สิ่งใดไม่ถูกต้องกับความเห็นตัวเองก็ไม่โอเค แต่ไม่ได้พิจารณาอรรถธรรมนั้นว่ามันถูกหรือมันผิด มันตรงหรือไม่ตรง พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสไว้ในกาลามสูตร “อย่าฟังเชื่อเพราะทำตามกันมา อย่าฟังเชื่อเพราะเล่าขานสืบต่อกันมา อย่าฟังเชื่อเพราะมงคลตื่นข่าว อย่าฟังเชื่อเพราะคาดคะเน อย่าฟังเชื่อเพราะคั่นเดา อย่าฟังเชื่อเพราะผู้พูดน่าเชื่อถือ อย่าฟังเชื่อเพราะผู้พูดเป็นครูของเรา อย่าฟังเชื่อเพราะเข้าได้กับความเห็นของเรา” นี้พระองค์ได้เตือนไว้ บอกทางเดินทุกอย่างบอกถึงกับดักที่มันจะปรากฏให้เราเห็น ที่มันจะดักเราไว้ ที่นี้เรามีสติปัญญาที่จะเห็นหรือไม่ เหตุนี้ท่านอดมาตอนจะไปสร้างวัดป่าวิเวกสิกขาราม ที่พักสงฆ์ เขาบอกไว้แล้วเป็นวัดเก่า วัดนี้ไม่ใช่วัดในพุทธศาสนาของพระสมณโคดม เป็นวัดในพระพุทธเจ้ากัสสปะ ที่นี้เขาก็บอกอีก ก่อนจะไปทำทางเข้านี้เขาทำลูกศรชี้ให้ดู สวนกันอย่างนี้เห็นพระพุทธเจ้าลี้ขี้นอยู่ตรงวิหารที่กำลังทำอยู่ปัจจุบันนี้ ก็ได้ถามท่านว่า อ้อมไปทางนี้ใช่ไหม แล้วก็เลยมาพิจารณาดู ทำไมท่านถึงทำลูกศรสวนกันอย่างนี้ จึงได้คำตอบว่า กระแสธรรมทวนกระแสโลก กระแสธรรมทวนกระแสโลก กระแสโลก กระแสทฤษฎี กระแสตัณหา กระแสมานะ ปกปิดสัตว์โลกให้มีคอบอดตลอด กระแสธรรมนะทวน

กระแสนี้โลกออกไป ถ้าเราเข้าใจจุดนี้อย่างประมาท ให้ตามวิจัยกายใจตนเองให้มาก ให้ตามวิจัยกายใจตนเองให้มาก งานของเราไม่ใช่งานข้างนอก ศัตรูของเราไม่ใช่ศัตรูภายนอก ศัตรูของเราพูดโดยสมมติว่าศัตรู ก็คือความหลงความรู้ไม่จริงนั่นเอง งานเรากำลังต่อสู้กับความหลงในตนเอง ไม่ได้ต่อสู้กับข้างนอก อันนั้นเป็นปลายเหตุ ความหลงในตนเองนั่นเอง เหตุุนั้นทฤษฎีคือความเห็น เป็นช่องเป็นตาข่ายทำให้เนิ่นช้า เราต้องพิจารณาให้มาก ให้ใช้สติหยาบขึ้นมาวิจัย ที่นี้สิ่งใดที่เรายังไม่เห็นแจ้งยังไม่รู้แจ้ง สิ่งนั้นเป็นเป้าหมายแห่งการพิจารณานั้นเอง สิ่งใดเรายังไม่เห็น เรายังหลงในรูปก็ต้องพิจารณารูป เรายังหลงในเวทนาจึงต้องพิจารณาเวทนา เรายังหลงในจิตก็ต้องพิจารณาจิต เรายังหลงในธรรมก็ต้องพิจารณาธรรม การจะพิจารณากายเวทนาจิตธรรมได้นั้น จะต้องมิตติตั้งมั่นมิตสมาริตั้งมั่น เหตุุนั้นครูบาอาจารย์ทั้งหลายจึงมีอุปายมีแบบคามีวิธีการต่างๆ ที่จะให้ลูกศิษย์ฝึกสติฝึกสมาธิเพื่อความตั้งมั่นแห่งจิต แล้วจะได้นำสตินำสมาธินั้นเป็นฐานเป็นบาทเข้ามาวิจัยนั่นเอง วิจัยตัวไหน ถ้าหลงในกายก็ต้องพิจารณากาย หลงในเวทนาต้องพิจารณาเวทนา หลงในจิตต้องพิจารณาจิต หลงในธรรมต้องพิจารณาธรรม ยกสิ่งเหล่านี้ขึ้นมาวิจัยนั่นเอง ยกขึ้นสู่ไตรลักษณ์นั่นเอง ตั้งแต่หัวจดเท้า ผมงบนเล็บพื้นหนังที่อุปชฌาย์ให้กรรมฐานเดิมนั่นเอง ยกขึ้นมาวิจัย สิ่งเหล่านี้มาจากไหน วิจัยตั้งแต่เกิดในท้องแม่ เกิดได้อย่างไร ก็ต้องวิจัยการเกิดก่อน ตั้งแต่เซลล์พ่อเซลล์แม่ เขาเรียกว่าไข่กับอสุจิ ๑ เซลล์ผสมกันเป็น ๑ เซลล์ แล้วแบ่งตัวไปอีกหลายๆเซลล์ขึ้นมา การแบ่งตัวนั้นอยู่ในท้องแม่ อะไรทำให้เจริญเติบโตขึ้น แบ่งตัวขึ้น ก็อาหารนั่นเอง ผ่านทางรกแม่ไปสู่ลูก เราต้องวิจัยก่อน ที่นี้พอคลอดออกมา เด็กเติบโตด้วยอะไร ก็นมแม่นมวัว โตขึ้นมาก็อาหารคาวหวาน นี่เราวิจัย เหตุุนั้นอาหารคาวหวานมันมาจากไหน เซลล์หนึ่งเซลล์มันมาจากไหน มันก็มาจากอาหารคาวหวาน คือธาตุทั้ง ๔ นั่นเอง ธาตุทั้ง ๔ นั้นมันของใคร ให้วิจัยลงไปซิ เวลาเงียบๆ ยกขึ้นมาวิจัย ธาตุทั้ง ๔ มันของใคร อาหารคาวหวานเป็นของใคร มันมีตั้งแต่ก่อนเราเกิดนะ เราเกิดก็มี เราตายไปแล้วก็ยังมียอยู่ มันเป็นของประจำโลกอยู่ เมื่ออาหารเป็นของประจำโลก แล้วมันจะเป็นของเราได้อย่างไร เมื่อมันไม่ใช่ของเรา มันมาเป็นเซลล์เนื้อเซลล์หนังของเราแล้ว มันเซลล์เนื้อเซลล์หนังจะเป็นตัวเราได้อย่างไร เป็นของเราได้อย่างไร นี่ยกมันขึ้นมาวิจัย ถ้าวิจัยแล้วเห็นแจ้งแล้ว มันจะเห็นถึงความเป็นอนิจจังทุกขังอนัตตาของรูปนั่นเอง เราไม่ได้ต้องการอนิจจังทุกขังอนัตตาของรูป เราต้องการความ

จริงของรูป ก็คืออนิจจังทุกขังอนัตตาเพื่อความปล่อยวางนั่นเองในรูป อนิจจังทุกขัง
อนัตตาเป็นอุปกรณอันหนึ่งเพื่อปล่อยวางอุปาทานในรูป พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสไว้
อุปาทานในขันธ ๕ เป็นตัวทุกข์ รูปอุปาทานักขันธรูปเป็นอุปาทานขันธ เพราะมันยึด
หัวใจเท่านั้นะเป็นของเราเป็นตัวเราตลอด แม้แต่ไปบริจาคเลือดก็เลือดเรา มันยึดไปหมด
มันยึดก็เพราะอะไร ก็เพราะมันหลงนั่นเอง หลงเพราะอะไร ก็เพราะไม่ได้วิจยไม่เห็น
ไม่เห็นก็ต้องหยิบขึ้นมาวิจย เมื่อวิจยแล้วก็จะเห็นความจริง เมื่อเห็นความจริงความ
ปล่อยวางมันมาเองไม่ต้องไปหา พยายามไปบังคับปล่อยวางมันยังเป็นอัตตาอยู่ ให้
พิจารณาให้เห็นความจริงคือสัจธรรมของสิ่งนั้น ความปล่อยวางเป็นผลเอง ไม่ต้องไป
อยากให้มันปล่อยวาง วิจยความจริงของรูปนั้นให้เห็นแจ้ง เมื่อมันทะลุรูปเข้าไปมันจะ
เข้าสู่ตัวนามเอง สติสัมปชัญญะที่ฝึกไว้มากแล้ว การวิจยนี้เป็นทั้งการฝึกตัว
สติสัมปชัญญะ เป็นทั้งการฝึกตัวปัญญาอยู่ในตัว เป็นทั้งการเปรียบเสมือนนักมวย การ
ขึ้นชกมวยเท่ากับการฝึกซ้อมอยู่ในตัว การชกกระสอบทรายอย่างเดียว แม้ไม่ยังสู้การ
ขึ้นชกจริงไม่ได้ เหตุนั้นทางโลกถ้าเราเห็นการขึ้นชกมวยได้ลำดับ เขาก็ต้องเรียกมวยมา
ซ้อมมาชกแข่งขันไล่ลำดับขึ้น การชกจริงนั้นละก็คือการฝึกทั้งตัวสติ ฝึกทั้งตัวสมาธิ ฝึก
ทั้งตัวปัญญา เหตุนั้นเราต้องยกขึ้นมาวิจย มันยังหลงในตรงไหน หลงไม่หลงรู้ได้
อย่างไร ก็ดูกลางอกเราสิ ดูกลางอกนี้มันจะบอกของมันเองถ้าคนนั้นยุติธรรม คนนั้น
ไม่มีอคติ ถ้าคนมีอคติมันจะไม่เห็น เพราะมันเป็นของกูตัวกูหมด ของกูตัวกูหมดมันก็
ไม่เห็น ถ้ามันไม่ใช่ของกูมันแยกกันออกมันจะเห็น ของถ้ามันไปด้วยกันอย่างนี้มันไม่มี
ทางเห็น ถ้ามันแยกอยู่ ตัวหนึ่งเป็นตัวกูตัวหนึ่งเป็นตัวลูกกูมันจะเห็น เหตุนั้นต้องยก
มันขึ้นวิจย ทีนี้ถ้ามันผ่านรูปตัวนี้ไปได้มันจะเข้าสู่ตัวนามโดยอัตโนมัติ ตัวนามนั้นละ
มันจะเข้าสู่ตัวสัญญา รู้จักตัวสัญญาทีนี้มันจะเรียนรู้ตัวสัญญาตัวสังขาร แล้วก็สาวเข้า
ไปสู่ตัววิญญาณนั่นเอง สาวเข้าไปอยู่ในจิตนั่นเอง มันจึงจะรู้ว่ากิเลสมันเกิดที่ไหนมัน
ดับตรงไหน นี่เมื่อสาวละเอียดเข้าไปมันจึงจะรู้ว่า แม้แต่รูปมันก็ไม่มีอยู่ในนาม เหตุ
นั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสสอนมาลูกกบฏตร “รูปที่เธอเคยเห็นเธอก็ไม่เคยเห็น
แม้แต่รูปที่เธอกำลังเห็นอยู่นี้เธอก็ไม่ได้เห็น” ไม่มี เพราะอะไร หลวงพ่อประสิทธิ์เคย
พูด ที่เราเห็นอยู่เพราะแสงสว่าง หลงแสงสว่าง แสงสว่างนั้นเมื่อไปกระทบรูปสะท้อน
เข้ามากระทบตา เมื่อกระทบตาเข้าสู่จอประสาทตา แสงสว่างนั้นนะ พลังงานแสงจะ
เปลี่ยนเป็นพลังงานเคมีที่เซลล์ ROD and CONE พลังงานเคมีจะเปลี่ยนเป็นพลังงาน

ไฟฟ้า ตามกระแสประสาทตาเข้าไปสู่สมองนั่นเอง แล้วมันจึงจะไปสร้างความรู้เกิดขึ้น แล้วก็จะไปตัวสัญญาเกิดขึ้นหมายเป็นภาพเกิดขึ้น เหตุนั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสไว้ “เธอไม่เคยเห็นรูป แม้แต่รูปที่เธอเห็นอยู่ปัจจุบันเธอก็ไม่เห็น” เพราะอะไร เพราะสิ่งที่เราเห็นมัน เรารู้อย่างไรที่เราไม่เห็นนะรูป มันเป็นขบวนการสุดท้ายแล้ว มันเป็นตัวสัญญาตัววิญญาณตัวสังขารเท่านั้นที่มันทำให้จิตมันรู้ มันถึงถึงขั้นนั้น เพราะนั่นผู้ถ้า วิจัยละเอียด ผ่านตั้งแต่รูปเข้าไป เวทนาเข้าไป สัญญาสังขารวิญญาณเข้าไปจะรู้จะเห็น ตรงนี้ มันจึงเห็นถึงความไม่มีตัวตนในนั้นนั่นเอง เหตุนี้วันนี้มีโอกาสที่มาถ้ายาปริก ก็จึงมาแนะนำบางอย่าง เพื่อเป็นข้อคิด ข้อเตือนสติแก่เหล่าสภรรวมิกทั้งหลาย ซึ่งเป็น ลูกพ่อเดียวกัน ให้มีสติพิจารณา สิ่งใดมีอยู่แล้ว พิจารณาแล้วก็อนุโมทนา สิ่งใดที่ยังลึบพิจารณา ก็ขอให้นำไปขบคิด ไปพิจารณาไปสังเกตแยกกายในจิตตนเอง ที่นี้ญาติ โยมทั้งหลาย การที่เราभावวชิพราหมณ์นั้นก็เพื่อทำความดีนั่นเอง ความดีก็มีอยู่ ๓ ทานก็เป็นความดีอันหนึ่ง ศีลก็เป็นความดีอันหนึ่ง ภาวนาก็เป็นความดีอันหนึ่ง หลวง พ่อประสิทธิ์กล่าวไว้เรื่อยคือการเพาะชาไว้ การที่เราเสียสละงานการภายนอกออกไป มาभावวชิพราหมณ์ประพฤติปฏิบัติก็เพื่ออะไร เพื่อมาทำความดีให้เกิด มาภาวนาหา ความดีเข้าสู่ใจ ทานศีลภาวนานั้นละคืออริยทรัพย์ ทรัพย์ภายใน พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสไว้ “การเกิดเป็นมนุษย์เป็นของหาได้ยาก” การเกิดเป็นมนุษย์เป็นของหาได้ยาก ทำไมท่านจึงตรัสเช่นนั้น เพราะมนุษย์ภูมิมนุษย์นี้จะเกิดมาต้องมีคุณสมบัติคือบุญกุศล อันหนึ่ง จิตทุกดวงในสามไตรโลกธาตุนี้ไม่ได้เกิดเป็นมนุษย์ทั้งหมด บางคนบางคน อยากเกิดเป็นมนุษย์ก็เกิดไม่ได้อยู่ข้างล่าง เกิดไม่ได้เพราะไม่มีบุญกุศล เหตุนี้พระผู้มี พระภาคเจ้าจึงตรัสไว้ “การเกิดเป็นมนุษย์เป็นของหาได้ยาก” อภการ ๓๒ เขาเรียกว่า มนุษย์สมบัติ มนุษย์สมบัติเป็นสมบัติอันเลิศ เป็นสมบัติอันเลิศที่เราได้มาเป็นสมบัติ แรก มนุษย์สมบัติสามารถไปสร้างสวรรค์สมบัตินิพพานสมบัติได้ สร้างทรัพย์สมบัติ ภายนอกได้ เหตุนี้เราได้ภูมิที่เลิศที่หาได้ยากแล้วนี้ข้อที่ ๑ ข้อที่ ๒ พระผู้มีพระภาค เจ้าตรัสไว้ “การเจอพระสัทธรรมคำสั่งสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นของหาได้ยาก” เพราะพระพุทธเจ้าจะตรัสรู้แต่ละพระองค์นั้น ปัญญาธิกะปัญญา นำ ต้องสั่งสมบารมี ๒๐ อสงไขยแสนมหากัป จึงจะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าหนึ่งพระองค์ สัทธาธิกะ ศรัทธา นำ ต้องสร้างบารมี ๔๐ อสงไขยแสนมหากัป จึงจะได้เป็นพระพุทธเจ้า พวก ขันดินา(วิริยาธิกะ)ต้องใช้ ๘๐ อสงไขยแสนมหากัปจึงจะได้สำเร็จ ธรรมะที่มาจากที่เรา

มาพบเรารู้เหมือนว่าเราได้มาเจอง่ายๆ ถ้าในสมัยที่พระศาสนาไม่เกิดขึ้น พระผู้มีพระภาคเจ้าไม่ได้มาตรัสรู้ เราจะไม่รู้จักหลักธรรมที่เราได้เรียน ไม่ว่านักธรรมตรีโทเอก ธรรมศึกษาตรีโทเอกจะไม่รู้ แม้แต่ตัวสติอย่างใดก็ไม่รู้ สติปัญญา ๔ ก็ไม่เคยได้ยิน เหตุนั้นพระสังฆธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเกิดได้ยาก เมื่อเกิดมาแล้วเราได้มาพบ เป็นบุญลาภอันหนึ่ง เป็นบุญลาภอันหนึ่งเป็นของหาได้ยาก แม้แต่ในยุคปัจจุบันเรา อาจจะว่าไม่ใช่ อาตมามีลูกศิษย์คนหนึ่งเป็นพยาบาล แต่งงานกับทหารจีไอ อเมริกาคนแก่ เขาไม่มีศาสนา เขามาเล่าให้ฟัง แม้แต่นั่งสมาธิทำทานอุทิศไปทำไม มันมีถึงขั้นนั้นนะ แต่เราเกิดในประเทศไทยในพุทธศาสนาอาจจะไม่เคยได้ยิน ก็เลยคิดว่ามันไม่มี แม้แต่ในโลกใบนี้ยังมีอยู่ เหตุนั้นทำไมพระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสเช่นนั้น ก็เพราะว่า เตือนเราอย่าประมาท เราได้สมบัติคือมนุษย์สมบัติอันหาได้ยากแล้ว เราได้มาเจอพระสังฆธรรมคำสั่งสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้า อันหาได้ยากแล้วอย่าประมาท ให้นำมนุษย์สมบัตินั้นมาเปลี่ยนเป็นอริยทรัพย์ คือทานศีลภาวนานั้นเอง อันนี้ให้เข้าใจ อย่าปล่อยโอกาสอย่างทิ้งโอกาส ที่เราได้สมบัติอันเลิศแล้ว ได้สิ่งที่หาได้ยากแล้ว ที่นี้พระองค์ยังตรัสไว้อีก “ไฟจะไหม้บ้านให้รับชนสมบัติออกจากบ้าน” คำว่าไฟไหม้บ้านหมายความว่าลมดับ เมื่อลมดับมนุษย์สมบัติก็เป็นถ้ำถ่าน ทรัพย์สมบัติก็ให้คนอื่นหมด จะตั้งใจให้หรือไม่ตั้งใจให้ก็เอาไปไม่ได้ เขาเอาหมด นี้ อันนี้เอาไปไม่ได้สักอย่าง เมื่อเราเห็นตรงนี้ ต้องเอามนุษย์สมบัตินั้นมาทาน มาศีล มาภาวนาเป็นอริยทรัพย์ เพื่อเดินทางในวิภูสงสาร ในทะเลมหาสมุทรวิภูสงสารนั่นเอง อาศัยบุญนั่นเองเป็นตัวนำพา เป็นเสบียงกรังในการเดินทาง เหมือนพระบางรูปที่อยู่ที่นี่ อาจจะเคยขึ้นเรือเดินสมุทร มีอยู่ครั้งหนึ่งที่เขาเคยนิมนต์พวกเราขึ้นไปเจริญพุทธมนต์ เขามีทุกอย่างอยู่ในนั้นหมด เราคงจะเคยเห็น บางรูปที่เคยได้ไป เหตุนั้นเสบียงกรังนั่นคือบุญกุศลนั่นเอง เราต้องสั่งสมไว้จนกว่าเราจะเข้าสู่พระนิพพาน คือฝั่งนั่นเอง ถ้าเรายังไม่เข้าสู่พระนิพพาน บุญกุศลนั่นเอง การประพฤติปฏิบัติการฝึกฝนอบรมตัวเอง จะเป็นอุปนิสัยให้เราเข้ามาเจอพุทธศาสนาอีก ให้เราได้มาประพฤติปฏิบัติจนกว่าเราจะเข้าถึงฝั่งนั่นเอง คือพระนิพพานนั่นเอง เหตุนั้นเมื่อเราได้ยินได้ฟัง ชีวิตเราน้อยนิดสั้นไม่ยาว ร้อยปีไม่ใช่ยาวนาน ให้รีบชวนขวยเปลี่ยนมนุษย์สมบัติทรัพย์สมบัติเป็นอริยทรัพย์ เตรียมตัวที่จะเดินทางจนถึงเป้าหมาย เมื่อถึงเป้าหมายก็ไม่ต้องเดิน ถ้ายังไม่ถึงเป้าหมายก็อาศัยบุญกุศลนั้นนะต่อไปจนถึงฝั่งโดยสวัสดิภาพนั่นเอง การมาก็เพื่อจะมาพบของเก่าๆนั่นเอง เพื่อจะมาให้

เราได้ยินได้ฟังของเก่าๆ เพื่อเป็นข้อคิดเตือนสติของเราเหล่าพุทธบริษัททั้งหลาย ถ้าเรามีข้อคิดเตือนสติตนเรื่อยๆ ธรรมดาไม่ยากไม่ห่างไกล เหมือนในสมัยพุทธกาล มีพระรูปหนึ่งเป็นชวานา เขาเป็นชวานานะไม่ได้จบปริญญามากมายอย่างเรา เป็นแค่ชวานา เวลาบวชก็ห้ามไปไว้ข้างวัด ห้ามไปไว้ข้างวัดเวลาฟุ้งซ่านก็ไปหาใจ พระก็ไปดูอาการของพระรูปนี้ ทำไมออกไปตรงนี้บ่อย ก็สังเกตอาการ จนวันหนึ่งจึงถามไม่ไปแล้วหรือ ไม่ไปแล้วไม่ต้องใช้ จึงไปทูลพระผู้มีพระภาคเจ้า พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสเรียกหาแล้วถาม เธอทำเช่นนั้นเพื่ออะไร ท่านจึงบอก ผมฟุ้งซ่านกิเลสมันมาก ผมก็เอาใจเป็นครู เอาใจเป็นครูเวลาผมฟุ้งซ่านผมก็ไปหาใจ หาใจผมก็สอนมันนะ มึงจะเอาหลังสู้ฟ้าหน้าสู้ดินทุกข์ยากลำบากอยู่อย่างนี้อีกหรือ ยังไม่เข็ดหรือตายเกิดยังไม่พอหรือ แล้วมันก็หายฟุ้งซ่านกลับมา ผมฝึกฝนอบรมตนเองอยู่อย่างนี้ จนเดี๋ยวนี้จิตผมไม่มีอาสวะกิเลสครอบงำแล้ว ผมไม่ต้องอาศัยใจแล้ว พระผู้มีพระภาคเจ้าถึงเปล่งอุทานขึ้นว่า “อัตตะนา โจทะยัตตานิัง คีละ คีละภิกขุเธอชอบแล้ว” ฉันทิฉันทันนั้น อันนี้เป็นปฏิปทาของพระอรหันต์ในอดีต เขาสอนตนเองเขาเตือนตนเอง เมื่อเขาสอนตนเองเขาสำเร็จได้ เราก็สอนตนเองเตือนตนเองก็สำเร็จได้ เพราะเราเดินในปฏิปทาที่เขาเดินมาแล้ว เขาทำได้แล้ว ไม่ใช่สิ่งที่เขาทำไม่ได้ ฉันทิฉันทันนั้น การรู้จักดูตนเอง เตือนตนเอง พิจารณาตนเอง ฝึกตนเอง นั้นเป็นการฝึกสติสัมปชัญญะอยู่ในตัวนั่นเอง การแนะนำวันนี้ก็สมควรแก่เวลาเป็นข้อเตือนสติไม่ให้ประมาท เพราะความตายงานศพทุกครั้ง งานที่เราทำบุญครบรอบการมรณภาพของครูอาจารย์ มันเป็นหลักธรรมอันหนึ่ง คือมรณานุสติ คือความตายนั่นเอง ความตายเราพิจารณาเพื่ออะไรก็เพื่อความไม่ประมาทนั่นเอง เหตุนี้เราจะไม่ประมาทได้เราต้องตนเตือนตน ตนสอนตนเอง ตนพิจารณาตน ตนแก้ไขตนเอง อะไรเป็นพื้นเป็นไฟอยู่ในใจให้ชนออก อะไรเป็นพื้นเป็นไฟในใจให้ชนออก เหมือนเมื่อวานนี้ แนะนำโยมที่มาถาม จี๊นะมันถ่ายทิ้งแล้วมันไม่ดีแล้วจะเอามากินอีกไหม เขาบอกไม่กินค่ะ เออจริง แล้วไอ้ความคิดที่มันเป็นอกุศล สิ่งที่เป็นอกุศลครอบงำจิตอยู่นี้มันดีหรือไม่ดี มันไม่ดีแล้วยังเสพมันอยู่ตลอดมันก็เป็น ๒ มาตรฐานในใจนะ เออจริงอาจารย์หายฟุ้ง แล้วแต่เราจะหยิบอะไรขึ้นมาสอนเรา จี๊เรายังไม่กินนะ เพราะมันสกปรกมันไม่ดี แล้วธรรมารมณที่มันเป็นอกุศลนะจะตามมันไปทำไม นี่ละคือคำว่าสติตั้งมั่น คำว่าสมาธิตั้งมั่นอยู่ตรงนี้ คำว่าปัญญาตั้งมั่นอยู่ตรงนี้ เมื่อตั้งมั่นไม่ตามมัน จึงเห็นธรรมสักแต่ว่าธรรม ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตน

เราเขา อันค้นหาทฤษฎีอาศัยเกิดไม่ได้มันนะ เหตุนี้ให้แยกกาย เราเป็นมนุษย์ฉลาดนะ
วัวควายเขาฝึกได้ เราก็ฝึกได้ เพราะเราประเสริฐกว่าวัวควาย แต่เรามีแยกกายใหม่ ที่
จะสอนเราเตือนเรา อันนี้ก็ขอยุติแต่เพียงเท่านี้ การแสดงธรรมไม่มีเจตนาที่จะไปดูหมิ่น
ใคร การแสดงธรรมวันนี้มีเจตนาเดียวเพื่อหวังประโยชน์ จริงๆงานผมยุ่งมาก ท่านเจ้า
อาวาสนิมนต์ ผมเห็นแก่ประโยชน์เห็นแก่ครูอาจารย์ ผมก็เลยมาพูดแบบตรงๆ ผมมา
เพื่ออยากให้มันเป็นประโยชน์บ้าง จึงมาพูดให้ฟัง เจตนาตรงนี้ไม่มีอย่างอื่น ถ้าสิ่งใด
กระทบจิตกระทบใจของเพื่อนสหธรรมิก ญาติโยมทั้งหลาย ให้เกิดขัดข้องขัดเคืองก็ขอ
อภัย อย่าถือโทษโกรธ ถือว่าเรามาเพื่อปฏิบัติบูชา การปฏิบัติบูชาเพื่อละโลกโกรธ
หลงนะ ถ้าเรายังไม่ยอมละโลกโกรธหลง เรามางานวันนี้ไม่มีประโยชน์ เรากำลัง
หลอกตัวเองด้วย เพราะปฏิบัติบูชา เรามานูชาคุณครูบาอาจารย์ ก็เพื่อละโลกโกรธ
หลงนั่นเอง ก็ขอยุติแต่เพียงเท่านี้ ขอเจริญในธรรมทุกๆท่านทุกๆคนเทอญ.